

КОЛЕКЦИОНЕРСКО ФОТОИЗДАНИЕ

WWW.NATIONALGEOGRAPHIC.BG • цена 5 лв. • ОКТОМВРИ 2013

NATIONAL GEOGRAPHIC

БЪЛГАРИЯ

125 години

ЮБИЛЕЕН БРОЙ

ISSN 1312-6571

5 лв.

10

9 771312 657220

Това е откъс от списанието.

**Цялото списание може да намерите в
Библио.бг**

www.biblio.bg

86

СПЕЦИАЛЕН БРОЙ - СИЛАТА НА ФОТОГРАФИЯТА

42 **Какво могат снимките**

Фотоапаратите промениха нашия свят.

Текст: Робърт Дрейлър

48 **СВИДЕТЕЛСТВОТ** Цената на скъпоценното

Минералите в нашите електронни устройства финансират нечувано насилие в Конго.

Текст: Джефри Джетълмен

Снимки: Марк Блийсдейл

72 **ДОКАЗВАТ** Топенето на ледниците

Очакваме от ледниците да напредват или да се отдръпват бавно. Сега обаче буквално изчезват пред очите ни.

Текст: Робърт Кунциг

Снимки: Джеймс Балог

На корицата

Снимката на афганското сираче Шарбат Гула, което по онова време живеело в пакистански бежански лагер, стана корица на списанието през юни 1985 г. Другите снимки разкриват обхвата на нашите фоторепортажи.

Снимка на афганското момиче:

Стив Маккери.

84 **РАЗКРИВАТ** Истинската Северна Корея

Достоверни снимки разбулват тайните на това затворено общество.

Текст: Тим Сьливан

Снимки: Дейвид Гутенфелдър

106 **ЗАЩИТАВАТ** Да построиш Ноев ковчез

Зоопарковете трябва да избират между най-популярните животни и онези, които може и да не видим повече.

Текст: Елизабет Колбърт

Снимки: Джоуъл Сартори

NG България

Писма

ОБРАЗИ

Вашата снимка

Фотодневник

ГЛОБУС

- Ултразвук в 3D
- Тест за изследователи
- Снимано с „Брауни“
- Голямата истина
- Новото старо
- 2012 г. в цифри
- Възкръснали чувства

Ръководство по оцеляване
От редактора

Анонси

Мигове

Ретро

ОБРАЗИ

Себастиао Салгадо, о-в Южна Джорджия, 2009 г. Два черновежди албатроса са се сгушили в своята колония. Тази черно-бяла снимка и следващите две са от проекта на фотографа за книга със заглавие Genesis. В 32 страни в течение на 8 години той документира „онова, което е още девствено... което трябва да пазим и закривяме“.

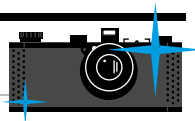

Бebешки снимки

Екипът на инженер Карл-Хайнц Лумпи е разработил софтуер, който показва ембриона в пълноцветно триизмерно изображение. Освен че уталожва любопитството на родителите, по-точното изображение може да играе роля и в диагностиката. В основата на всичко е осветлението. Започва се с традиционно триизмерно ултразвуково изображение. После компю-

търна програма добавя виртуално осветление, което имитира поведението на светлината върху човешка кожа – отразява се, хвърля сенки и придава форма. Както при обикновената фотография, източникът на светлина е подвижен. Изображението може да се завърти, така че мърдащите пръстчета или плаващата пъпна връв като при този 8-месечен ембрион едва ли биха попречили на прегледа. —Джона Ризо

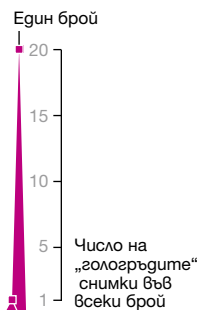

Голата истина

За голотата на страниците на *National Geographic* се говори често. По повод на този специален брой в чест на фотографията решихме да проговорим и ние – с точни данни колко такива снимки реално сме публикували.

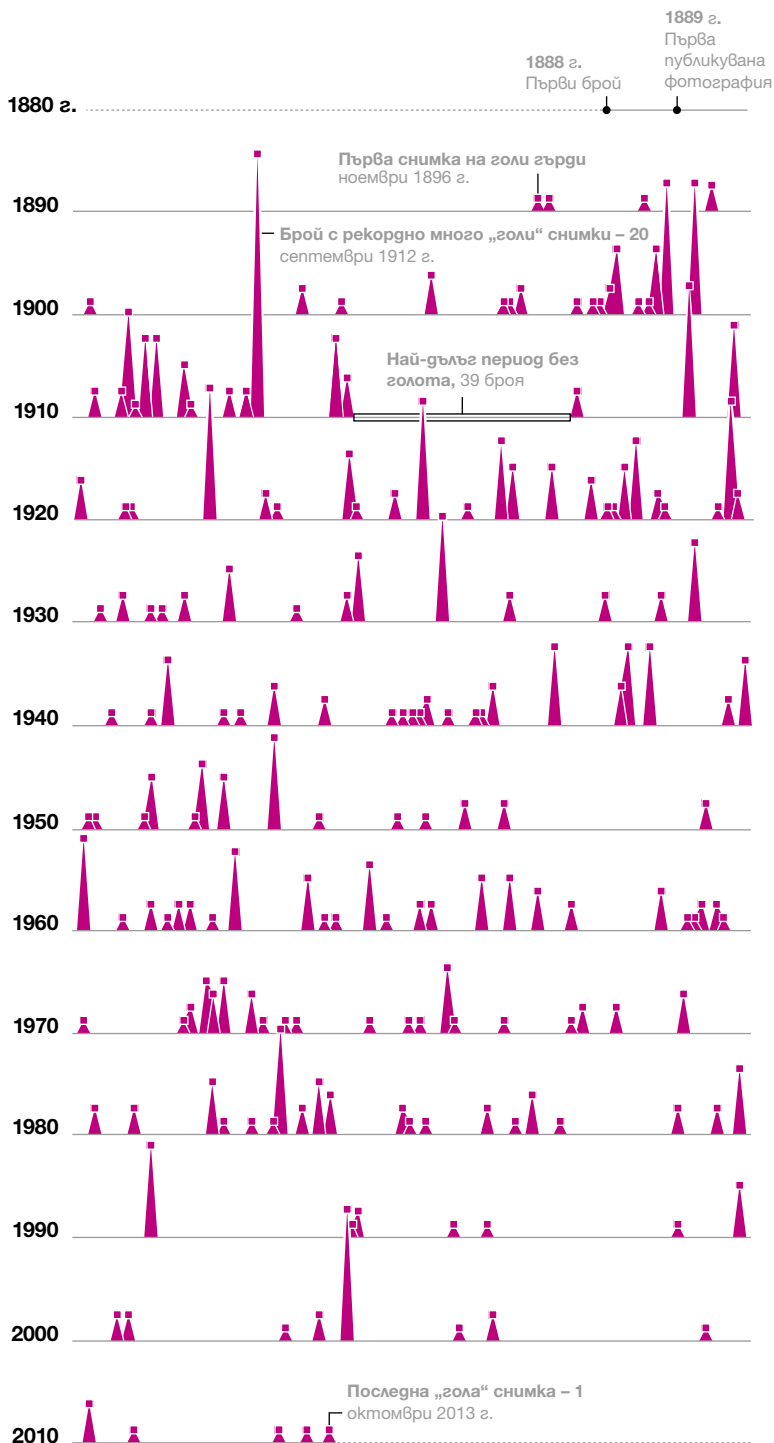
В архивите на Дружеството няма много сведения за мнението на основателите по този въпрос. И все пак от самото начало мисията на списанието е да документира „света и всичко съществуващо в него“. Понякога, на места с много топъл климат, облекло просто не съществува.

—Маргарет Г. Закоуиц

539

снимки на жени с голи гърди са излезли в сп. *National Geographic* от 1896 година насам.

**Фотографите
използват
апаратите си
като средства за
изследване и
инструменти за
промяна. Сним-
ките доказват,
че фотографията
има значение –
днес повече от
всякога.**

СВИДЕТЕЛСТВАТ

Брент Сиртън, Национален парк „Вирунга“, ДР Конго, 2007 г. Тази снимка (вляво горе) на мъртва горила, която рейнджъри и местни жители носят като кралска особа, потресе света след публикуването ѝ. Животното било една от общо седем убити застрашени планински горили.

Ед Каши, Порт Харкорт, Нигерия, 2007 г. Паулинъс Уко (вляво) носи коза за колене в богатия на петрол, но иначе беден район на делтата на Нигер. След публикуването на снимката една американка и членове на нейната църква започнаха да плащат училищните му разходи.

Стив Маккъри, нефтено находище Ахмади, Кувейт, 1991 г. Под черните облаци на горящите нефтени находища (горе) по време на войната в Персийския залив камили търсят отчаяно растителност и вода в Южен Кувейт. Снимките разкриват и екологичната цена на войната.

[свидетелстват]

ЦЕНАТА НА СКЪПОЦЕННОТО

Минералите в нашите електронни устройства
финансират нечувано насилие в Конго

Отчаяно търсещи безопасност, селяни бягат от боевете в областта Итури в ДР Конго.

Снимки:
Марк Блийсдейл

Когато за първи път пристигнах в Конго, установих, че сто години след „Сърцето на мрака“ на Джоузеф Конрад нищо не се е променило. Хората все още биват експлоатирани, но сега мултинационалните корпорации изсмукват всички ресурси. Един доклад от 2004 г. твърди, че над 4 млн. души са загинали в т.нар. първа световна война на Африка, и аз не можах да повярвам, че никой не говори за този ужасяващ брой жертви. Обзе ме гняв. В един момент прекарвах по осем месеца годишно в снимане на тази война и въпреки това едва двама-трима международни репортери я отразяваха от Киншаса. Затова продължих да изпращам снимките, тъй като искам да накарам хората да се разгневят също като мен. Искam да знаят, че минералите в нашите мобилни телефони, компютри и фотоапарати финансират насилие. Как можем да спрем този ужас? Всичко започва с една снимка.

Текст: Джефри Джетълмен

Първото дете войник изниква от храстите, стиснало калашник в едната си ръка и шепа свежи пъпки от марихуана в другата. На лицето на момчето, може би на 14 или 15, е цъфнала широка, тъповата и пакостлива усмивка, все едно току-що е откраднало нещо – което вероятно е така, а на главата си носи женска перука с фалшиви плитки. За броени секунди още десетина въоръжени до зъби подрастващи, облечени в парцаливи камуфлажни дрехи и мръсни тениски, преграждат червеникавия черен път пред нас.

Това се случва по пътя към Бави – контролирана от бунтовниците златна мина в дивите източни покрайнини на Демократична република Конго. Конго е най-голямата държава в Субсахарна Африка и на теория е една от най-богатите. Притежава диаманти, злато, кобалт, мед, калай, тантал и какво ли още не – природни ресурси на стойност трилиони долари. Само че заради войната всъщност е една от най-бедните и изстрадали страни в света. Контролираните от милициите мини в Източно Конго захранват със суровини най-големите електронни и ювелирни компании в света и в същото време подклаждат хаоса. Вашият лаптоп или фотоапарат, компютърна игра или златна огърлица може би крият в себе си късче от болката на Конго.

Мината в района на Бави е чудесен пример. Тя е под контрола на шкембест главатар, когото наричат Кобра Матата, въпреки че

„контрол“ изглежда твърде силна дума. Тук няма ясна фронтова линия, която да отбележи къде окончателно свършва властта на правителството и откъде започва територията на Кобра. Вместо това има неясни степени на влияние – неколцина правителствени войници са полегнали под мангово дърво ей тук, а на може би три километра надолу по пътя няколко от невръстните бойци на Кобра пушат трева. Помежду им няма нищо освен огромна, пуста и яркозелена джунгла.

„Сигара! Сигара!“ – викат децата войници. Искат цигари. Двамата с фотографа Маркъс Блийсдейл бързо подаваме през прозорците цели шепи и трескавите малки ръчички за миг ги поглъщат. Още няколко хиляди омачкани конгоански франка, струващи няма и пет долара, и отново сме на път покрай села със сламени покриви и бананови дървета. В далечината огромни планини надигат снага към небето.

Пристигаме в Бави и сядаме със селските старейшини да поговорим за златото. През последните десет години световната му цена се е учетворила, но тук няма и помен от развитие или нов приток на богатства. В Бави цари същата мизерия като във всяко друго село в Източно Конго: кръгли колиби, струпани край пътя, пазар със сергии от пръчки, където продавачите апатично предлагат купчини дрехи втора употреба, и смърдящи на домашен алкохол мъже с изцъклени очи, които залитат по прашните пътеки. Няма електричество, нито течаща вода, а старейшините казват, че им трябва лекарства и книги за училището. Децата са боси и коремите им са подути като балони от (Продължава на стр. 64)

Джефри Джетълмен ръководи бюрото на New York Times в Източна Африка. Още снимки от Източно Конго на адрес marcusbleasdale.com.

кап на водата и глъхнещият звук на пеещите мъже дълбоко в недрата на земята.

Миньорите измъкват на гръб торбите с каситерит от тунелите и ги влачат до малка колиба в основата на планината, където чиновниците ги претеглят и прикрепят пластмасов етикет с баркод, който показва, че каситеритът не идва от конфликта зона. Оттам с мотоциклет или пикап стига до главния град Букаву, където го товарят на камиони към Руанда, а после към Дар ес Салаам, Танзания. Накрая каситеритът пристига в

Бяхме объркани. Нали властите трябваше да воюват с бунтовниците?

Малайзия, където се претопява при температура над 1200°C и се продава на компаниите за електроника.

Доклади съобщават, че все още е възможно да има контролирана от военните контрабанда от мината. Когато обаче бяхме там през януари, не видяхме нито войници, нито хора от милициите, нито работещи деца. Документите изглеждаха напълно изрядни. Нябибве изглеждаше като повод за оптимизъм.

ПРОБЛЕМЪТ Е, че само около 10% от мините в източните райони – общо 55 – са получили оценка „неконфликтни“. Въпреки че повечето калаени, танталови и волфрамови рудници бяха демилитаризирани, почти всички златни мини остават в ръцете на армията или бунтовниците. Правителствените чиновници тайно заговорничат с главатари като Кобра Матата, за да изкарат пари – както научихме, когато се опитахме да стигнем до златната мина в Бави.

След ареста войниците часове наред ни разпитваха в малка, тъмна къща в Буниа: „Кой ви заведе до Бави? Каква беше целта на пътуването ви? Къде ходихте?“ – викаха те.

Бяхме объркани. Знаехме, че Бави е под контрола на бунтовниците. Защо тогава бяхме арестувани по заповед на офицер от пра-

вителственото разузнаване? Нали властите трябваше да воюват с бунтовниците?

„Напъхали сте си носа в играта – обясни ни служител на ООН с многогодишен опит в Конго. – Всички си поделят незаконната печалба. Голяма суматоха е. Кой превари – той завари.“

Той посочи като пример наскоро разразил се скандал с генерал Габриел Амиси, командващ сухопътните сили на Конго, който беше отстранен от длъжност, след като раз-

Несигурен подслон в бежански лагер край вулкана Нирагонго. Ако порочната търговия с конфликтни минерали не спре, страхът и алчността ще продължат да властват в Източно Конго.

следване на ООН разкри, че тайно е въоръжавал жестоки бунтовнически групировки. Продавал им оръжие и муниции, които използвали за браконьерски лов на слонове заради бивниците им. И всичко това – докато привидно се борел срещу същите тези бунтовници. Да, играта беше сериозна. И двойна.

„Правителството се разпада и всички се опитват да сключат сделка без участието на Киншаса. Онези типове в Бави не са искали да видят с какво се занимават.“

Попитахме го какво ще бъде нужно, за да се оправи Конго. „Няма лесно решение – каза той. – А дори не съм сигурен, че въобще има решение.“

На следващия ден отлетяхме от Буня с малък витлов самолет. Под нас банановите дървета се сляха в тъмнозелени водовъртежи и сламените покриви на колибите се превърнаха в малки кафяви точки, докато прелитахме над същите прекрасно изваяни планини, където бяха погребани всички тези съкровища. □

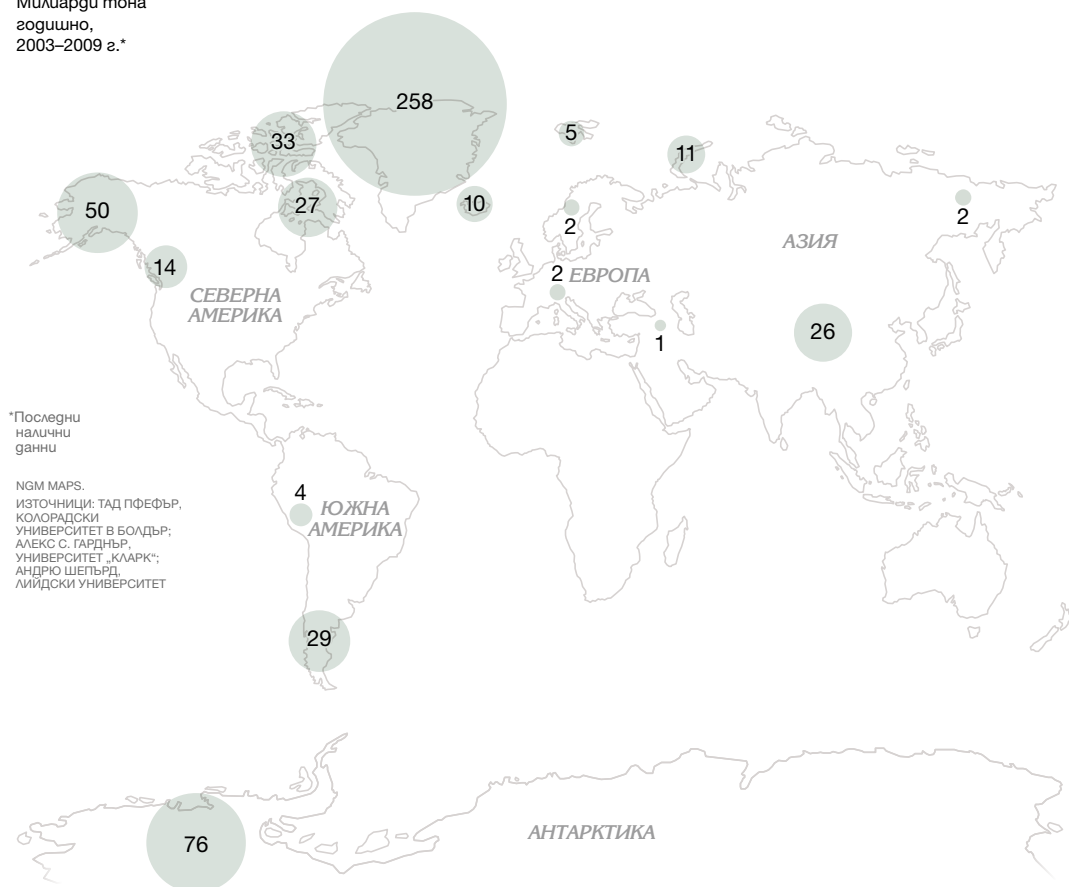
Ледник Колумбия, залив Колумбия, Аляска

2006 г. Когато Балог за първи път снима ледника Колумбия, челото на ледника се било отдръпнало с близо 18 км спрямо 1980 г. Тези темпове го накарали да инсталира камери на 18 ледника, за да проследи промените в климата.

Загуби от ледници и ледени покривки, които допринасят за покачването на морското ниво.

Милиарди тона
годишно,
2003–2009 г.*

Снимки:
Джеймс Балог

Знаем, че климатът се променя, но понякога е трудно да го проумеем. Екстремното ледено обследване прави промяната осезаема: посредством близо един милион фотографии през фиксирани интервали вече разполагаме с безспорни доказателства, че ледниците изчезват. Започнах този проект през 2007 г. с идеята, че ще трае две години. Разположихме 25 камери със слънчеви панели покрай ледници в Гренландия, Исландия, Аляска, Алпите и Скалистите планини. Не съм очаквал да проследя толкова огромни промени за толкова кратко време. Снимките показват как ледниците се разпадат и топят по-бързо, отколкото сме си представяли. Затова обследването ще продължи за неопределено дълъг период и ще се разрасне в Южна Америка и Антарктика. Хората трябва да видят, че климатът наистина се променя.

страна ежедневноста действителност се прикрива зад грижливо издигнати фасади и повечето посетители не виждат нищо друго освен идеално асфалтирани пътища и шепа паметници на бащата, сина, а вече и внука, които от 65 години контролират живота в Северна Корея.

Тук журналистическата работа често остава усещането за поредица странни, безкръвни битки. Понякога – като онази сутрин в Ръонгтонг – правителството печели. Но ако останеш достатъчно дълго и потърсиш достатъчно дълбоко, се случват и дни, когато научаваш повече, отколкото си очаквал. Затова продължавам да се връщам.

Пред репортерите хората редят механични хиперболи и възхвали за своите лидери.

През последната година двамата с Дейвид бяхме в колективни стопанства, присъствахме на безброй политически митинги и посетихме горещи точки в Пхенян – например залата за боулинг „Златната алея“, където столичният елит търкаля очукани топки, произведени в Америка. Но най-често виждаме само това, което ни позволяват нашите пазачи и могъщите държавни служби, мълчаливо извисяващи снага зад гърбовете им. Пазачите ни посрещат на летището, когато пристигаме, и отново ни оставят там, когато си тръгваме. Всяка сутрин ни очакват във фойетата на хотелите – относително комфортни чудовища, строени за чужденци. Това са места с надеждно отопление, електричество и дори достъп до интернет, където обаче гостите прекарват дните си изгубени между хиляди квадратни метри протрит мрамор и цели етажи с празни стаи.

Нашият главен пазач е приятен, но предпазливо дистанциран мъж на име Хо Йонг Ил. Той ни съпровожда в Детския универсален магазин и по време на митингите на площад „Ким Ир Сен“. Идва с нас в ресторантите и фабриките. Г-н Хо (за мен винаги е г-н Хо) е наш преводач и гид и е натоварен никога

да не ни изпуска от очи. Ако бихме опитали да му се изплъзнем – нещо, което никога не сме правили, – несъмнено ще ни прекратят визите. След много опити да се сближим ето какво знам за него: учил е английски; веднъж гледал част от „Отнесени от вихъра“; харесва Чарлс Дикенс; жена му е домакиня.

Освен това е патриот. Въпреки че се интересува от света и проявява любопитство към американския жаргон и нашата работа с Дейвид, преклонението му пред родината е очевидно. Той явно обича да говори за историята на своята страна, нейните лидери и паметници. Само че молбите да видим нещо непредвидено – да посетим магазин за коли или да присъстваме на лекция по история в университета – обикновено се сблъскват с предупреждението на г-н Хо: „Това може да се окаже проблем.“

Трудно е да преценим каква част от това, което г-н Хо ни позволява да видим, е истина. Един ден той ни води да се срещнем с новобрачна двойка от работническата класа в техния нов апартамент в Пхенян, който има три спални и 42-инчов телевизор с плосък екран. Апартаментът е в един от демонстрационните жилищни комплекси, чиято външна обвивка представлява мозайка от сини и бели фаянсови плочки. Тези луксозни кули край река Тедонг били построени за микроскопичния елит на отдавна управляващата Корейска работническа партия (КРП). Но г-н Хо иска да ни докаже, че те са достъпни за всички. Обяснява ни, че двойката получила апартамента, тъй като съпругата Мун Канг Сун е била обявена за Герой на републиката заради удивителната си производителност като текстилна работничка.

Мун – скромна жена, скоро прехвърлила 30-те (макар да изглежда много по-възрастна) – седи тихо, докато съпругът ѝ говори. „Всички в моята страна сме като едно голямо семейство, а вождовете са наши родители“ – казва Ким Кьок, който е техник в същата фабрика. Обяснява, че този апартамент показва как режимът се грижи за народа. Само че, докато говори, нервно кърши пръстите си. Трима

Голяма панда

Зоопарк на Атланта, Джорджия

Ailuropoda melanoleuca
СТАТУС СПОРЕД IUCN: ЗАСТРАШЕН

Мадагаскарска клюногърда костенурка

Зоопарк на Атланта, Джорджия

ASTROCHELYS YNIPHORA
СТАТУС СПОРЕДИ ИУСН: КРИТИЧНО ЗАСТРАШЕН

Текст: Елизабет Колбърт

Д-р Тери Рот бръкна в джоба на престилката си и нахлузи прозрачна полиетиленова ръкавица, която обхващаше дясната ѝ ръка и лакът и стигаше почти до рамото. Нейната пациентка – 680-килограмов женски носорог на име Суси, беше вкарана в тесен бокс. Рот нахлузи втора ръкавица върху първата и грабна нещо подобно на дистанционно за видеоигри. После напъхна ръката си дълбоко в ректума на носорога.

Два дни преди това Рот, която е директор на Центъра за опазване и изследване на застрашени диви животни в зоопарка на Синсинати, се бе опитала да извърши инсеминация на Суси – суматрански носорог, роден в зоопарка през 2004 г. Изкуственото осеменяване, проведено лично от нея, изискваше да се промуши дълга тънка тръбичка през сложните гънки на маточната шийка на Суси. Сега беше време за контролен ултразвуков преглед. На монитора до солидната задница на Суси се появиха зърнести изображения. В момента на инсеминацията бе изглеждало, че от десния яйчник на Суси всеки момент ще се отдели яйцеклетка. Ако се бе случило, имаше шанс този път Суси да е забременяла. Но яйцеклетката си беше още там – на същото място, където Рот я бе видяла за последно: черно кръгче на фона на сив облак.

„Суси не е имала овулация“ – обяви Рот пред шестимата гледачи от зоопарка, които

се бяха събрали да помагат. Групата изпусна колективна въздишка. „О, не“ – каза някой. Макар и явно разочарована, Рот веднага започна да крои планове за следващия цикъл на Суси.

Ако извършването на ултразвуков преглед на носорог ви се струва някаква крайност, имайте предвид следното: през 1875 г., когато е открит зоопаркът на Синсинати, е имало вероятно цял милион суматрански носорози, които хрупали листа в горите от Бутан до Борнео. Днес в света са останали може би по-малко от 100. Три от тях – Суси и братята ѝ Харапан и Андалас – са родени в Синсинати. Преди шест години зоопаркът изпратил Андалас в Суматра, където той станал баща на носорогче в Националния парк „Уай Камбас“. Ако видът оцелее, то ще е в немалка степен благодарение на това, че в течение на 16 години Рот събира кръвни проби, изследва хормони и прави ултразвукови прегледи на живеещи на затворено животни.

А това, което се отнася за суматранския носорог, важи за нарастващия списък с видове, спасени от унищожение. С намаляването на площта на дивата природа зоопарковете все повече придобиват значението на съвременни Ноеви ковчежи: последно убежище срещу надигащата се вълна на изчезването.

МАКАР ЧЕ КОЛЕКЦИИТЕ ОТ ЕКЗОТИЧНИ ЖИВОТНИ съществуват от хиляди години, зоопаркът – и като замисъл, и като реализация – е сравнително ново изобретение. Първото зоологическо дружество в САЩ е основано през 1859 г. във Филаделфия с цел да се създаде нещо по-значително и по-градивно от

Книгата на Елизабет Колбърт *The Sixth Extinction* ще излезе от печат идната година. Още снимки от Фотографския Ноев ковчег на Джоуъл Сартори вижте на photoark.com.

Планински тапир

Лосанджелиски зоопарк, Калифорния

В бъдеще планинският тапир, застрашен в родните си Анди, вероятно ще може да се види единствено в зоопарковете. Този мъжкар е един от едва деветте, живеещи на затворено.

TAPIRUS PINCHAQUE
СТАТУС СПОРЕД IUCN: ЗАСТРАШЕН

Цветен танц

Пионерите на модерния танц Рут Сейнт Денис и Тег Шоун позират за фотографа Франклин Прайс Нот на тази снимка в *National Geographic* от април 1916 г., направена с автохром – ранна технология за цветна фотография. Изображеният танц – „Градината на Кама“, бил едно от многото изпълнения в индийски стил на двойката, сключила брак през 1914 г. Нот сигурно е харесвал двамата танцьори: в публикуваното негово портфолио с автохромни изображения в същия брой има две техни снимки. Сред другите му обекти са каубой, тикви и тигри в нюйоркски зоопарк. Днес архивът на *National Geographic* съдържа близо 15 000 автохромни плаки – една от най-големите подобни колекции в света.

— Маргарет Г. Закоуиц

**Библио.бг - платформа за електронни
книги и списания**

Чети каквото обичаш!

www.biblio.bg

